

שמעתא עמיקתא

גליון שיג - פרשת אחרי מות - קדרשים - תשע"ז - קהילת הניכי הישיבות, רמות ב' 80

שמעתא אליבא דהלכתא

האם מותר להוציא ספר תורה ממקום למקום

א. הוצאת ס"ת ממקום למקום. ב. הוציאו מבית הכנסת לבית הכנסת ג. הוציאו למקום שיש עשרה. ד. לצורך אדם חשוב או חולה. ה. כשמכניינים במקום ארון קודש. ו. לקרוא בו שלש פעמים. ח. הוציאו מחדר לחדר. ט. כשפוסלים הס"ת לפני הוצאתו. י. הוצאתו לכבודו של תורה.

א. הוצאת ס"ת ממקום למקום

תנן **ביומא** (ס"ה) בא לו כה"ג לקרות בו, חזן הכנסת נוטל ס"ת ונותנו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן והסגן נותנו לכהן גדול וכהן גדול עומד ומקבל וקורא ועומד וקורא אחרי מות, ע"כ.

והקשו **בירושלמי** (יומא פ"ז ה"א) בכל מקום אתה אומר הולכין אחר התורה והכא אתה אומר מוליכין את התורה אצלן אלא ע"י שהן בני"א גדולים התורה מתעלה בהן, ע"כ. ופירש **הפני משה** (ד"ה בכל אתה) הרי בכל מקום מצוינו שצריך לנהוג כבוד לתורה ולילך למקום שהיא, והכא את אמר שמוליכין הס"ת מבה"כ אצלם ולהיות כה"ג קורא, והיה לו לילך לבה"כ"ג ולקרות שם אלא וכו' התורה מתעלה בהן, שחשיבות וכבוד הוא להתורה שהיא מתעלה ומתקבדת בהן שזה נותן לזה כדתננין, ע"כ. [ועיי' **במור וקציעה** (סי' קלה) שפירש דעד כאן לא התירו בירושלמי אלא כשמוציאים הס"ת מ"בית" דיש התעלות לס"ת, אבל לא כשמוציאים אותו מבה"כ"ג (ולא כהפני משה הנ"ל שפירש שהוציאו הס"ת מבה"כ"ג). ועיי' בסמוך בשם רש"י והטור].

ועיינן **ברש"י** (סוטה לט: ד"ה להפטיט) שכתב שבזמן השי"ס היה דרכם להביא ס"ת מבית אחר שמשמטר בו לבית הכנסת. וכן הוא **בטור** (סי' קמח). ומבואר דמשום שמירת ס"ת מותר להוציאו ממקום למקום. וכן הוא **בהר צבי** (או"ח סי' עא) ו**נצי"א** (ח"י"א סי' טז). [ועיי' **בדעת תורה למהרש"ם** (ססי' קלה) המובא להלן אות ה' ובמש"כ שם].

ועיי' עוד במשנה **בסנהדרין** (כ"א): מלך כותב לו ס"ת לשמו יוצא למלחמה מוציאה עמו נכנס הוא מכניסה עמו יושב בדין היא עמו מיטב היא כנגדו שנאמר והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו, ע"כ. ומבואר דס"ת שאינו מיוחד לקריאה בצבור, אלא לצורך לימוד, מותר להוציא ממקום למקום. ועיי' במשנה **בביצה** (יב) ו**במ"ב** (סי' תקיח ס"ק ד). וכן **הכה"ח** (שם אות עח) בשם פתח הדביר כת' שאנשים ההולכים בדרך, ורוצים לקרות בס"ת, אם הס"ת הוא של יחיד ונכתב לשם כך, אין זה איסור.

ב. הוציאו מבית הכנסת לבית הכנסת

ומבואר **בזה"ק** (פ' ויחי דף רכה. ופ' אחרי דף ע"ג): הובא **במור וקציעה** (שם) דאפי' מבית הכנסת לבית הכנסת אסור. אולם **הר"ם ריקנאני** (סי' מג) כתב דהמולך ס"ת מבה"כ"ג לבה"כ"ג טוב שכלבד איסורו יהיו עשרה בהולכתו, אבל אין איסור בדבר כלל אלא משום סכנה כבוד לבד, ע"כ. משמע שמבית הכנסת לבית הכנסת ליכא איסור. והביאו **הכה"ח** (אות ע"ד). [ומהריקנאנטי מבואר דאם הצבור הולך לקראת ס"ת אין משום בזיון, אלא דשם מייירי באופן דליכא איסור מעיקר הדין]. ועיינן **בעקרי הד"ט** (או"ח סי' לד אות יג) שכתב שאלו שבעת קרה"ת מביאים ס"ת מביתם לסוכה לקרוא בו יש גנאי בזה לס"ת וכו', אך אפשר לקיים מנהגם אם כל אנשי הסוכה היושבים להתפלל שם יבואו ויעלו הס"ת וילכו אחרי התורה עד הסוכה דאז אין התורה הולכת אחריהם, ע"כ. והביאו **הצ"ח** (ח"י"א ססי' טז). וכן הוא **בכה"ח** (אות ע"ח).

ג. הוציאו למקום שיש עשרה

ועיינן **במרדכי** (ר"ה תשי"ג) שכתב שמצא בתשובה דבני"א החבושים בבית האסורים אין מביאים אצלם ס"ת אפילו בר"ה ויהו"כ, כדאמרין **בירושלמי** שם, ע"כ. וכן פסק **השו"ע** (סי' קלה סעי' ד).

אלא שמצינו **בא"ר** (אות יז) דנוהגין כמה פעמים שאם יש בשבת או ביו"ט מת בבית הנוגע בבית הכנסת, מתפללים הכהנים בעשרה בבית, ומכניינים להם ס"ת מבית הכנסת. ולכאורה הוא נגד הדין. ונ"ל ללמד זכות דכהנים הווין כמו אדם חשוב. גם אפשר שהמרדכי הנ"ל מייירי כשיחידים חבושים או אין להם יכולת לבוא לבית הכנסת אלא שרוצין לאסוף מנין, אבל כשרבים אין יכולין אפשר דמודה, ע"כ.

אמנם **בספר מנחת פנים** (שם) כתב על דברי האי"ר דלא משמע כן בירושלמי גופא. ונראה דכוונתו להקשות דהתם הקשו איך מוליכין ס"ת לצורך הקריאה של כהן גדול, והתם היה צבור גדול ואפע"כ מקשים שם שאין מוליכין הס"ת. וראיתי **בהר צבי** (ח"י"א סי' ע"ג) שכתב ליישב עפ"י מש"כ בגבורת ארי (יומא ס"ה), דפרשה שהיה כה"ג קורא ביום הכפורים אינו דומה לקריאת שבת בבית הכנסת, דהתם כולם חייבים בקריאה, אבל קריאת הפרשה דכה"ג ביום הכפורים לא רמיא על כל יחיד אלא על הכה"ג בלבד. ושפיר ניחא קושית הירושלמי בדשביל יחיד אין לטלטל ס"ת כלל, ע"כ.

ועיי' **בביאור הלכה** (סי' קלה סעיף יד ד"ה אין מביאין) שכתב שהמרדכי מייירי ביחידים החבושים ורוצים להכניף עשרה שם לקה"ת בזה אסור [ודלכא כאו"ז דלהלן שמשמע שם דמתיר לחולה להכניף עשרה שם ולהביא הס"ת אצלו], ומטעם דמן הדין י"ל דאין ספק על יחיד מצות קה"ת בזמן שיש יכולת לילך לביהמ"ד. אבל כשיש שם עשרה כיון דחל עליהם חובת קריאה והם אינם יכולים לצאת משם ולילך אחריהם גם המרדכי מודה דצריך להביא להם ס"ת לקרות בה וכן הוא בא"ר, ע"כ.

ד. לצורך אדם חשוב או חולה

והנה במרדכי הנ"ל מבואר דאפילו מי שאנוס ואינו יכול לבוא לשמוע קה"ת אסר להוציא א"ת עבורו. ועיי' **בפ"ח** (שם) שתמה ע"ז דאין מהירושלמי ראייה כלל אלא היכא דאפשר שילכו אחר התורה, אבל היכא דלא אפשר והם חבושים בב"ה אפשר דניחא ליה לס"ת לילך אצלם כדי שיצאו ידי חיוב היום בקריאת התורה, ולענין דינא צ"ע. ע"כ. [ולפני דבריו לכאורה יוצא דהא דהתירו להוציא ס"ת לכה"ג היינו אף כשהיה בידו לבוא למקום שהס"ת שם].

ובאמת **האור והצל** (ר"ה ק"ש סי' ט) כתב דנכון לדבר ליראי השם כשהוא חולה שיכול לכונן שיבואו עשרה ויתפללו עמו, והוכיח מהירושלמי הנ"ל שאם הוא אדם חשוב בעירו מביאין לו ס"ת בביתו שיקראו בו עשרה שמתפללן עמו, ואיתא נמי בירושלמי דסוטה אם לאותם מביאים בעבור כבודם, לזה שאנוס כשי"כ שמביאים לביתו, ע"כ. ומתחלת דבריו משמע דדוקא באדם גדול מקילינן, אולם מראייתו מסוטה משמע שלכל אנוס שרי.

ובהגהות אשר"י (ברכות פ"א ז' ז') הביא דבריו בזה"ל: חולה שיכול לכונן יבואו עשרה ויתפללו עמו, ואם הוא אדם חשוב בעירו מביאין לו ס"ת בביתו ויקראו אותה בעשרה שמתפללן עמו, ע"כ. משמע דס"ל דדוקא באדם חשוב שהוא חולה שרי. והביאו **הדרכי משה** (סי' קלה אות יד סי' קמ"א) אולם כתב שבאמת באור זרוע עצמו משמע דלאדם חשוב אי"פ שאינו חולה, וכן לחולה בלא אדם חשוב, שרי. גם במרדכי דאוסר משמע קצת דבאדם חשוב יש להתיר, ע"כ. [ולדעת ההגהות אשר"י לכאורה יוצא דהא דהוציאו ס"ת לצורך קריאת הכה"ג היינו כי היה נחשב אנוס ללכת לס"ת, ואפשר שהיה כן משום כבוד הצבור כמבואר להלן בשם האר"ץ צב"ן].

והרמ"א (שם) פסק שאם הוא אדם חשוב שרי. ומבואר שאפי' אם אינו חולה אלא הביא שם ההיתר דחולה. ואפשר דבזה לא ס"ל להקל כי נראה דדעת המרדכי והשו"ע להחמיר כע"ז. ועיי' **במ"ב** (סי' קמ) שהביא להלכה דברי הדרכי משה דחולה אפי' אינו חשוב, וחשוב אפי' אינו חולה, שרי. ולמעשה הכרעת **המ"ב** (סי' קמ) כדיון לדעת השו"ע להחמיר, אע"פ דדעת המ"א להקל יש להחמיר פרט לפרשת זכור ופרשת פרה.

ועיי' **בביאור הגר"א** (שם על סעי' יד) ע"פ המהר"ם פאדווה (המובא להלן) שאדם חשוב פירושו גדול בתורה (לאפוקי תקני ומנחה לשרה). וכן פסק **המ"ב** (סי' קמ). ועיי' **ביאור הלכה** (שם ד"ה ואם הוא) שצידד קצת שמחמת עושר חשיב חשוב. ועיי' עוד **באג"מ** (או"ח ח"א סי' ד) ש"ע"פ הביאור הלכה נקט שכיון שחתן דומה למלך בכלל אדם חשוב הוא. אולם **האמרי יוסר** (ח"י"א סי' קצ"א אות ה) **והמהר"ש** (ח"י"א סי' ד) לא התירו להוציא ס"ת לצורך קריאה בבית החתן.

המשך בעמ' הבא

פניני הלכה

זכר במנחה של ר"ה שלא חזיך יעלה ויבא בשחרית ולא התפלל מוסף כיצד יתג

א - איתא **בברכות** (כח.) ת"ר היו לפניו שתי תפילות אחת של מנחה ואחת של מוסף, שזו תדירה וזו אינה תדירה. ואח"כ מתפלל של מוסף, שזו תדירה וזו אינה תדירה. ר' יהודה אומר מתפלל של מוסף ואח"כ מתפלל של מנחה, שזו מצוה עוברת וזו מצוה שאינה עוברת. אמר ר' יוחנן הלכה מתפלל של מנחה ואח"כ של מוסף. ולדינא כ' **המתבר** (סי' רפ"ו ס"ד) - היו לפניו ב' תפילות, אחת של מנחה וא' של מוסף, כגון שאחר מלהתפלל מוסף עד ו' שעות (ומצחה) שהוא זמן מנחה, צריך להתפלל מנחה תחלה ואח"כ של מוסף (מיהו אם הקדים של מוסף יצא). וי"א דהיינו דוקא שצריך עתה להתפלל שתיקן, כגון שרוצה לאכול ואסור לו לאכול עד שתתפלל מנחה, אבל אם אי"צ עתה להתפלל מנחה, יכול להקדים של מוסף. ע"כ. וכ' הרמ"א דאם הגיע זמן מנחה קטנה יתפלל מנחה תחלה.

[ועיינן **במשניב** (סי' ק"ח) דכתב דלדעת הרמ"א בסי' רל"ב סי' בהל"ה אין לאסור לאכול כשהגיע זמן מנחה גדולה, אלא בסעודה גדולה כגון סעודת נישואין או ברית מילה, ולא חיישין שמוא יפגע, אי"צ להתפלל עתה מנחה (אם עוד לא הגיע זמן מנחה קטנה). ועיינן עוד מ"ש בזה **היהודה** (אות טו). והובאו דבריו **בכה"ח** (לגרייה סופר זצ"ל - ס"ק ל"ד). אולם יעיינן **במשניב** סי' ק"ח ס"ק ט"ז שכתב בפשטות דאם נזכר במנחה שלא התפלל מוסף יתפלל קודם תפילת מנחה ואח"כ תפילת מוסף - ועיינן עוד לקמן].

ב - ויש לעיין באדם שאנוס ולא התפלל שחרית ביום שישי בו מוסף. ועבר זמן תפילת שחרית, שצריך להשלים תפילת שחרית ע"י שיתפלל מנחה שתיים. האם דינו כאדם שהיו לפניו מנחה ומוסף. או דנימא דכיון דצריך להשלים תפילת שחרית ואין משלמים תפילת שחרית במוסף [כמ"ש הרמ"ע בספר אלפסי זוטא כתיב, הובא **במח"ב** (סי' ק"ח ס"ג). וכ"כ **בברכ"י** (סי' ק"ח ס"ק ג.) משמיה **דהנחת צבי** (סי' ק"ח ס"ק ו'). ומשמיה **דמהר"י ז"ן** (שערי ישועה כתיב שער ב' סי' ב). והובאו דבריו **בשע"ת** (סי' ק"ח ס"ק ז'). וכ"כ לדניא **במשניב** (שם ס"ק ט"ו)]. לכאו"ע דע"ף דיתפלל תחילה תפילת מנחה שתיים להשלמת שחרית ואח"כ יתפלל מוסף.

ומצינו **בא"ר** (סי' ק"ח ס"ו) ש' - וכ' **מלוני יו"ט** (אין שם שחרית ג"כ, ישלימנה, כיון שלא עבר זמן תפילת מנחה הסמוכה לה. עכ"ל. ונ"ל פירושו ששכח להתפלל שחרית ומוסף ישלימנה אחר מנחה. ושמעו שמתפלל מוסף קודם שחרית, כיון שמוסף עדיין זמנה הו', משא"כ שחרית הוא תשלומן.

וכ"כ **הברכ"י יוסף** (סי' ק"ח ס"ק ד) משמיה **דמהר"י ז"ן** (שערי ישועה כתיב או"ח שער ב' סי' א). וכ"כ לדניא **בספרו קשר גודל** (סי' כ"ב אות ג'). וכ"כ **במשניב** (סי' ק"ח ס"ק ט"ז) (ש"י משפטים סימ"א) - דיתפלל מנחה תחילה ואחריה מוסף (ואח"כ תשלומי שחרית. ומבואר דס"ל דחשיב השלמה בזמן תפילה אע"פ שמתפלל בתפילת מוסף [ועיינן בזה **בשו"ע** סי' ק"ח ס"ג. ו**במשניב** שם ס"ק ט"ו]). וכך דחשיב השלמה בתפילה סמוכה לה [ועיינן בזה **בשו"ע** שם ס"ד]. ו**במג"א** שם ס"ק ו' בשם **הנהל צבי**. מיהו בהשגות **הרשב"א** (החדשות מכת"י סי' ט) משמע דכל שמפסיק במוסף תו לא מקרי תפילה הסמוכה לה (אלא דהרשב"א שם ס"ל דאפי' באין סמוכה לה מהתפלל שתים)].

[ועיינן עוד **בכה"ח** (לגרייה סופר זצ"ל - סי' ק"ח ס"ק י"ד) דאחר שהביא דברי הפוסקים כתב דלעני"ד נראה דיתפלל מוסף קודם מנחה, או מנחה ואחריה תשלומי שחרית ואח"כ מוסף, כדי שיהיה שתי התפילות על הסדר. ועיינן דבריו בסי' רפ"ו ס"ד (סי' ק"ח ס"ד) דברי הארי"ז ז"ל בשער הכוונות שנתן טעם בסוד תפילת מוסף קודם מנחה יש לפסוק כסדרא השניה שם. ע"ש. ויש להעיר על דבריו, דהרשב"א ז"ל בכל דבריו אחר דברי הארי"ז ז"ל ואף שם נגד דברי המתבר, ואע"פ הביא בשתיקה דברי הפוסקים דיתפלל מנחה ואח"כ מוסף ואח"כ תשלומי שחרית].

ג - והשתא ל"ע באדם ששכח שרי"ח, והתפלל שחרית כרגיל ולא התפלל מוסף, ונזכר בזמן תפילת מנחה שהיו"כ, כיצד יתג. דהא אם התפלל מוסף בר"ח ואח"כ נזכר שלא הזכיר יע"י בשחרית, נחי' הפוסקים אם צריך לחזור ולהתפלל שחרית [ועיי' **בנה"ג** סי' תכ"ב ההייט, **הלק"ט** ח"א סי' ע"ח, **מ"א** סי' קכ"ו ס"ק ג', **פ"ח** סי' קכ"ו ס"ק ט"ג, **ברכ"י** ק"ח, ה', **שיו"ב** שם ס"ק ב', **באה"ט** סי' קכ"ו ס"ק ד', **שער"ת** סי' ק"ח ס"ק י"ב, **מו"ס** סי' קכ"ו, **משניב** סי' תכ"ב ס"ק ד' ו**בן איש חי** ש"ש פרשת וירא סי' ג.]. וא"כ י"ל דע"ף ט"פ דיתפלל ברישא מנחה שתיים להשלים תפילת שחרית, והדר יתפלל מוסף. כיון שאם התפלל ברישא מוסף יכנס למח' אם צריך לחזור ולהתפלל שחרית [ולצאת מידי ספק יצטרך להתפלל תפילתו השניה בתנאי של דבחה].

והנה מבואר לעיל שמשמע מהרמ"א שלצורך אדם חשוב שרי אפי' אינו אנוס. וכן נקט בספר מנחת פתים (שם), ובמ"ב (שם) כתב שכן דעת השמן המאור. והכרעת המ"ב (שם) דכיון שההגהות אשר"י מחמיר בכה"ג, טוב שיכין מקום, ע"כ. ומשמע דס"ל שמעיקר הדין אפשר להקל. ועי' לעיל בשם הא"ר (אות יז). [ועי' בארץ צבי (פורמיר ח"א סי' לח) שכבוד הצבור עדיפא מכבוד אדם חשוב. ועי' במקום שיש שני מנינים וס"ת א' לשניהם א"צ שהמנין שכבר שמע הקריאה יפנה המקום לצורך מנין השני, אלא יטלטלו הס"ת לחדר השני משום כבוד הצבור. ועי"ש שהוכיח כן מיומא (ג) שאמרו שמביאים ס"ת אחר כדי שלא יצטרכו לגלול ס"ת הראשון מפני כבוד הצבור].

ה. כשמכנינים במקום ארון קודש

ועי' בשו"ת מהר"ם פדואה (סי' פח) שכתב שהן הירושלמי והן המרדכי מיירי בענין שמביאין הס"ת לקרות ואין אצלם שום ארון או תיבה אשר מוציאין הס"ת ממנו ומחזירין אותו לתוכו, רק מביאין אותו במקום אחר בשעת הקריאה ואחר הקריאה מחזירין הספר למקומו, ואם שהיתה ס"ת דרכו להניח על העמוד המיוחד לקרות עליו ולאדם חשוב וגדול מעתיקין אותה משם להביא אותה גבי הגדול למקום שעומד שם כמו שעשו לכה"ג, ובכן הוא גנאי לס"ת ועבירו לו יקשה לעשות אם לא לגדולים כנ"ל, ע"כ. והביאו הדרכי משה (סי' קלה אות יוסי קמט אות ז).

ועי' פסק הרמ"א (סי' קלה סי' ט) דאסור להוציא ס"ת לצורך צבור דוקא בשעת הקריאה לבד, אבל אם מכנינים לו ס"ת יום או יומיים קודם, מותר. ועי' בא"א מבוסטאטש (שם) שהכוונה ביום או יומיים שאם יכולים יומיים ואם לאו סגי ביום א']. ועי' במ"א (סי' קלה סי' כב) שהביא דברי המהר"ם פדואה הנ"ל שאם מכנינין לו ארון או תיבה על יום או יומיים שרי, וכתב דמשמע הדעיקר תלוי באם עושין שם מקום קבוע לס"ת, ע"כ. וביאר המהר"ם (נדעת תורה שם ד"ה אבא) דכוונתו דאפי' מייחדין המקום באותו יום להוציא ממנו ולהכניס בו שרי. וכן הוא בא"ר (אות יח) ובפמ"ג (מ"ו סי' יב). ועי' עוד בפמ"ג (א"א סי' קמט) שחבין מדברי המ"א והא"ר שכוונתם שהעיקר לקבוע המקום, ואפילו אם הכינו באותו יום שיהא מונח שם יום או יומים שפיר דמי, ע"כ. ולפי דבריו ודאי שבאותו יום אין היתר. והכה"ח (אות פג) כת' דכ"ז לדעת הרמ"א אבל לפי דברי הוזהר שאסור להוציא מבית הכנסת לבית הכנסת אף כשמיידך לו מקום אסור, דהא בבי כנישתא יש מקום מוכן ואפילו הכי כתב לאסור. [ועי' עוד במור וקציעה (שם) שנקט דאף ל' ימים חשיב ארע"י וע"כ אסור להוציא ס"ת לבית אבא. וכן דעת הבה"ח (אות עה). אולם לדעת המ"ב הנ"ל אם שמים אותו בארון קודש לית לן בה. וכן הוא בפת"ש (סי' קלה) בשם שו"ת בנין של שמחה (סי' ה) ועי"ש שדעתו דבלא"ה אבל בכלל אדם חשוב הו"א].

ו. לקרוא בו שלש פעמים

ועי' בערוה"ש (סי' קלה אות לב) שכתב שהמנהג לדקדק שיקראו בו ג' פעמים דזה מקרי קביעות ואין בויון במה שטלטלוהו מביה"כ, אבל בפתות מני פעמים נחשב טלטול לצורך עראי ויש בויון אף אם הביאוהו מקודם, ע"כ. ובדרך זה כתב בתורת חיים (סופר סי' קלה סי' טז). אולם דעת הגרש"א זצ"ל (הליכ"ש תפלה פ"ב אות לח) שאין למנהג זה יסוד. ודעת האג"מ (וי"ד ח"ד סי' סא אות יג) שיש להשתדל לכתחלה לקרוא ג"פ. ועי' בישא יוסף (ישא יוסף ח"ג סי' מב).

ז. להוציא מחדר החדר

הנה הירושלמי מיירי במוציא מהביה"כ (ועי' לעיל אות א') בשם הפני משה וברש"י יומא ע' ע"א ד"ה להראות). ולפי"ז אפשר שהקפידא היא דוקא תורה מרשות לרשות, אבל מחדר לחדר באותו רשות אדם מחדר לחדר אסור לטלטל. ובאמת מהרש"ם (נדעת תורה שם ד"ה זע"א) הביא מספר שערי רחמים (שבת אות פ) בשם הגר"א דגם מחדר לחדר אסור לטלטל. וכן הוא במעשה רב (אות קסט). אולם בבית שלמה (סי' לד) נקט (ה"ה) להקל מחדר לחדר ובפרט מפני כבוד הצבור [ועי"ש שהוכיח כן מיומא ע' ע"א דאמרו שכל א' הביא ס"ת כדי להראות חזותו לרבים. ושם (לפי הבנתו) היה מחדר לחדר. ועי' לקמן בשם רש"י אות ט' שיי"ל דשאני התם דהוי לכבוד התורה]. ודעת הבית שערים (או"ח סי' מח), המטה יהודה (עיי"א סי' תקפד סי' ג) והדעת קדושים (סי' רפב סי' א) להתיר. ועי' בשלמת חיים (סי' קמג). ומ"מ באריכות דרכו בתוך הבית הכנסת גופא ע"מ לקרבו לבני"א שיוכלו לנשק, נראה פשוט דשרי לכו"ע. וכן פסק הגרש"א זצ"ל (ישא יוסף ח"א סי' לא).

ח. כשפוסלים הס"ת לפני הוצאתו

עי' במהרש"ם (וי"ד סי' קפה) שכתב לענין המולדך ס"ת ממקום למקום, אם פוסלים הס"ת יש להתיר, שהרי מבואר ברמב"ם שבכה"ג אין לו קדושת ס"ת, ואע"ג שמהרשב"א נר' שאינו כן אלא דינו כס"ת, מ"מ א"א להכחיש שיש צד להקל יותר, ע"כ. וכן החק"ל (ח"ב או"ח סי' ו) כתב שהמנהג כאשר מוליכין ס"ת לבהכ"ג אחרת, פוסלים הס"ת ע"י שמניחין שעוה על אות שבס"ת, או שמתירין תפירת היריעות שבס"ת, ואח"כ מוציאין אותו. ועי"ש שפקפק ע"ז ע"פ הרמב"ן בהקדמה לפי עה"ת, שכל התורה שמתוית על הקב"ה. וא"כ מי יתיר לפסול בידים שמות הקב"ה עי"ז. אך אף זה נ"ל להתיר תפירת היריעה המפסקת בין חומש לחומש, ע"כ. והלב חיים (פלאגי ח"ב סי' כב) כתב עוד טעם שאין לפסול הס"ת בשעוה, בהיות שמצינו להגט פשוט (סי' קכד סי' מט) שסובר שאפי' הסיור אח"כ השעוה מהס"ת פסול משום חק תוכות, ואע"פ שלהלכה לא קי"ל כן, מ"מ ככתחלה מיהא יש לנו לחוש לדבריו, ע"כ. ובדעת קדושים (וי"ד סי' רפב סי' א) מסתפק אם מהני לפסול הס"ת. והנוב"י (או"ח סי' ט) נקט להחמיר בזה כי קדושתו עליו. והכה"ח (אות עד) הביא דברי המקילים הנ"ל.

ט. הוצאתו לכתובה של תורה

והנה הירושלמי הנ"ל מבואר במקום שהוא לכבוד הס"ת ויש בו ילוי, אין איסור להוציא. וכן מצינו ביומא (ג) דאחר שקרא הכהן גדול כל אחד מביא ס"ת מביתו וקורא בו לראות חזותו לרבים. ושוי"מ שבדרך זה הוכיח במור וקציעה (סי' קלה). וכעין זה מצינו במ"ב (סי' קלה סי' מח). ולפי"ז י"ל שמותר להוציא ס"ת לצורך שמחת תורה או לקראת ס"ת חדש. [ועי' בה"ח (שם אות פ) בשם פני אהרון (סי' יד) הובא בפת"ש (או"ח סי' שם) שאם בבכה"ג יש רק ס"ת א' וצריך עוד ס"ת ובבית של אחרים יש ס"ת שאין קורין בו, מותר להביאו, כי אותו ס"ת הוא במקום שהוא גלמוד והוא מתעלה עי"ז]. ובאמת כן מבואר במהריק"ש (סי' קלה) שהתיר להביא ס"ת לצורך שמחת התורה, דלכבוד התורה הוא. ויש סמך למנהג מימות בית המקדש, ע"כ. ובברכ"י (או"ח סי' קלה אות יג) כתב בשם הרמ"ך בשבחי תודה דאף אם הצבור בצרה לא יוציאו ס"ת ממקומו להוליכו לבית הקברות. ואף להוציא ס"ת מבהכ"ג לקראת ס"ת אחר הבא מחדש לבהכ"ג מיחו חכמים בדבר. ומהר"י איראסא כת' שלא נכון לעשות כן. אבל מהר"ר יעקב אבובב התיר להוציא ס"ת לכתובה, וע"כ בשמחת התורה כדי שיהיו שעוה ס"ת שרי, ודוקא ביום צרה אסר זוהר, ע"כ.

וגם בעקרי הד"ש (או"ח סי' ח אות כח) בשם הפחד יצחק (ע"ד סי' ה) התיר לקחת ספר לכבודו, כגון לתקנו בבית הסופר. וכן התיר להוציא ס"ת לקראת ס"ת חדש. אך אין לצאת מהשער הגדול של הבית הסמוך לרחוב בהכ"ג, לפי שאין צורך בדבר. והכל לכבוד ס"ת, שיראו העם כבוד הס"ת ויעשו גם הם להתנדב ס"ת, ע"כ. וכן הלב חיים (פלאגי ח"ב סי' כא ד"ה גס) נקט שמותר להוציא ס"ת לקראת ס"ת אחר. ודעת השערי אפרים (שער ט אות מו) להתיר להוציא ס"ת לקבל פני ס"ת חדש, אולם התיר רק עד פתח בהכ"ג או עזרה שלפניו, אבל לא לרחוב כל עיר. וכן פסק הגרש"א זצ"ל (אשרי האל ש"ת פכ"ו אות יט). והמ"ב (סי' תתס"ט סי' ט) נקט להקל להביא ס"ת בשמחת תורה לצורך השמחה שאינם יכולים להגיע לשמעת הקריאה, פרט לצורך פרשת פרה דרך ארע"י. ודעת האג"מ (או"ח ח"א סי' לד) שהמנהג להקל בשמחת תורה ליקח ס"ת למקום אחר לקראת מחמת שרוצין כל אחד לעלות לתורה ובהיכ"ג הוא טרחא גדולה לצבורא. ועי' בה"ח (סי' קלה אות פ) שכת' דבכה"ג נוהגים שעשרה מלווים הס"ת. והערוה"ש (סי' קלה אות לב) מחמיר לענין הוצאת ס"ת בשמחת תורה (ושם מיירי לצורך הקריאה). ועי' בפת"ש (וי"ד סי' רפב).

מסקנת דינא

העולה לדינא. א' צבור שאין להם ס"ת ואין בידם להגיע למקום שיש ס"ת, מותר להביא להם ממקום אחר. ב' אדם חשוב בתורה מותר בשעת צורך להביא ס"ת לצורך, וטוב לקבוע מקום לס"ת יום או יומיים לפני, או זמן מביאים הס"ת לשם (ועי' לקמן בעת ד'). ג' אין להביא ס"ת לצורך יחידים שאינם יכולים להגיע לשמעת הקריאה, פרט לצורך פרשת פרה וזכור. ד' אם מכנינים ארון ומכנינים שם הס"ת יום או יומיים (כנ"ל באות ב'), אין איסור להוציא הס"ת אף לצורך יחיד (כגון לבית האבל). ויש מקילים שאם הכינו מקום לס"ת אפילו לצורך אותו יום בלבד מותר להוציא משם. ואין להקל אם לא בשעת הדחק. ויש מופוסקי בני ספרד שאוסרים אף כשמכנינים מקום לס"ת. ה' בשמחת תורה יש מתירים להביא ס"ת לבהכ"ג לכתובה של תורה או ע"מ שיוכלו לקרוא כולם ולא יהיה טרחא דצבורא. ו' יש מקילים להוציא ס"ת מבית הכנסת בקבלת ס"ת חדש.

ומצינו שבכיוצא ב"ב נשאל הברכ"י (סי' ק"ח סי' ח"ה וז"ל - ולעשה באו לידו רבאובן שלא ידע שהוא ר"ח והתפלל חול, ובחצות היום משום דיע שהווא ר"ח דאז אינו יכול להתפלל שחרית למי"ד, ואינו יכול להתפלל מנחה למי"ד, כאשר ראה הרואה בדברי הפוסקים. ושאלו את פ', ואמרתו שיתפלל מוסף תנף ומי"ד. כי אם התפלל מוסף קודם שחרית יצא, ושעת הדחק כזו כדיעבד דמי. וגם במוסף לא מצי להתפלל תשלומין דשחרית כמי"ש הרב נחלת צבי. וכבר כתבו הרמ"ע והרב כה"ג סי' תכ"ב דידחך שהתפלל מוסף ושוב ידע דלא הזכיר ר"ח ששחרית דאינו חוזר וכו', וה"נ חל עליה חיוב מוסף וכיון דאינו זמן שחרית כי אתיה חיוביה במנחה לא מחייב כיון דכבר התפלל מוסף. עכ"ד ע"ש [ועי' עוד במאמ"ר סי' ק"ח סי' ח, דהעיר על דבריו דאף בנזכר בחצות י"ל דצריך להתפלל מנחה ברישא, דהא מחבר בס"י קפ"ו השמיט מילת ומתחנן].

הרי דס"ל דאם נזכר קודם זמן מנחה יתפלל מוסף ברישא אע"ג דתו לא מצי להתפלל מנחה שתיים בשביל שחרית.

ובפרט בשב"י ברכה (שם אות ב) חזר בו לענין השלמת תפילת שחרית, והעלה דאף אם התפלל מוסף שפיר מצי להתפלל מנחה שתיים, מחמת שמצא תשובת הרשב"א כתי"י שכתב דמי שלא הזכיר יעלה ויבא בר"ח ונזכר רק אחר תפילת מוסף, והגיע זמן מנחה, מתפלל מנחה שתיים, ואם נזכר בשעת מוסף אינו מתפלל תשלומין אלא במנחה. והואיל נפק כן מפורמיא דהרשב"א נקטינן כוותיה. ע"כ. וכי"כ בקשר גודל (סי' כ"א סי' יו) - אם לא זכר יעלה ויבא בשחרית ולא נזכר עד שהתפלל מוסף מתפלל מנחה שתיים.

אולם לד"ד כיון דמדיד מוח' הפוסקים לא יצאנו, ויש שכתבו דאם התפלל היחיד מוסף לא יחזור ויתפלל מנחה שתיים אלא בתורת נדבא [ועי' במשנ"ב סי' תכ"ב סי' ק"ד]. הכא דהקדמת מוסף למנחה אינה אלא לכתחילה [כמבואר בב"י בסי' רפ"ו משמיה דהרשב"א], והובא לדינא ברמ"א שם סי' ג]. אפשר דמ"מ להציל ממוח' הפוסקים עדיף טפי יתפלל ברישא מנחה שתיים, והדר יתפלל מוסף.

ואף לדעת המשנ"ב בסי' תכ"ב סי' ק"ד דמשמע מדברין יש דס"ל עיקר לדינא דידחך לעולם חוזר להתפלל שחרית, ורק דמשום ספק יתנה בתורת נדבא. מ"מ הכא דהקדמת מוסף אינה אלא לכתחילה. אפשר דאף לדעתו עדיף שיתפלל מוסף ברישא ויציל עצמו ממוח' הפוסקים.

ואכן מצינו במאמר מרדכי (סי' ק"ח סי' ח) שנשאל מאד אדם שטעה ביום ר"ח והתפלל י"ח ולא הזכיר יעלה ויבא וגם לא התפלל מוסף, ונזכר לאחר שעברו ב' שעות מחצות, כיצד ינהג. והשיב לו שיתפלל מנחה שתיים, הראשונה לטעם מנחה והשניה לתשלומי שחרית, והדר יתפלל מוסף. דכיון דעיקר זמן תפילת מוסף כבר עבר, הלכך עדיף טפי שיתפלל תחילה תפילת התשלומין ולהסמיכה לתפלת מנחה ככל שיוכל וישלם להפסיק ביניהם בתפילת המוספין. ועוד שאם יתפלל של מוסף תחילה יש מקום לומר דתו לא מצי להתפלל שחרית, כמי"ש הרמ"ע והכנה"ג לקמן סי' תכ"ב. ונהי שיש מקום לפקפק בדבריהם וכמי"ש הרב פרי"ח שם מ"מ עדיף טפי שלא להכנס בספקא.

ואחר שהביא דברי הברכ"י והשו"ר ברכה, כתב דאע"פ שמצא כתוב כן בשם הרשב"א ז"ל, מ"מ נראה שלכתחילה אין לעשות דבר שהוא שנוי במחל. ועוד מטעם שכתב עדיף טפי להסמך תפילת התשלומין לתפילת שחרית. נראה דטוב שיתנה בתפילת התשלומין דאם כבר יצא ידי חובתו בתפילת מוסף הרי תפלתו נדבח.

פניני מוסף פג

עניני שבת קדש

סעודה שלישית (ג)

השפע מג' סעודות לימות החול - "כתבו חכמי המדע כי מי שהוא זוכה לקיים השלש סעודות כהלכתן, יצא שפע בכל סעודותיו בחול ויאר להם מקדושת השבת". (החיד"א, פתח עינים שבת קי"ח, ז)

מעלת סעודה ג' ע"פ הסוד - "אם לפי הפשט כתבו הפוסקים נהנו והזור"י הן מזהירין מן הדין לקיים סעודה שלישית, יותר ויותר ר' לזוהר עשר ידות לדברי בעלי סודות שמדובר בה נכבדות, והדברים עתיקין ועת רצון מילתא הוה חד, דמיומו לא נפוק חזי רשבי"ז בימא דהלולא הוה חד, דמיומו לא בטיל תלת סעודתי [בא וראה רשבי"ז ביום ההילולא שלו היה שמח שמיומו לא ביטל שלש סעודות], ומזה ישכיל אנוש יקר תפארת גדולת סעודה זו ותוקף חיובה בסוד קדושים רבה ויפקח עינא ולבא לקיימה כהלכתה ועל"ה בה". (ברכ"י יוסף סי' רצ"א, א)

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"